

Katisizimu

*Olebiwa
ni*

eTakwani

Ficha Técnica:

Título: Katisizimu Olebiwa ni Etakwani
(Catecismo traduzido na língua Takwane)
(The Catechism Translated in Takwane)

Língua: Etakwane

Primeira edição electrónica, 2010

Produzido por: Programa da Língua Etakwane
lidemo.net@gmail.com
C.P. 652
Nampula, Nampula
Moçambique

O UTILIZADOR PODE COPIAR E DISTRIBUIR A OBRA

AHIMA MMABASANI MWA EKIRISITU.

Amayi mwaharosege ahima eenyu. (aKol. 3:21; aEfe. 6:4)
Mwahasimwelihege ahima eenyu, naari waaruwana vamajelo.
Vowi eni eneerege ovirigana. (aKol. 3:18-21)

MWAWIIWELELEGE ASOGOLELI EENYU.

Asogoleli eenyu kahi alobwanave naari, ahiyana ayene
enasogolela mabasa a Mulugu bili asogoleli, enofwanela
wathithimiha. Amayi ajinjeene kinawiiwelela akwiiwa, amohi
anakanna marabwa, mmitugumanoni mweewa.

P. Baani onafwanelela othonga vade?

R- Bibiliya wiire: Muru wa mwihiyana di mulobwana.
Vano akala namwali ahinateliwe, muru waaye baababe ni
amaye, vano ateliwa muru waaye onakala mamune. (aEfe.
5:23; 1aKor. 11:10; aEfe. 6:4) Mwihiyana
ahinamwiiwelela mamune, ahinamuthithimiha ahiiragana
ofuna wa Mulugu. Mbwenye Bibiliya wiire: Mwihiyana
obuwelege omoova mamune. (aEfe. 5:33) Ahiyana
ajinjeene enokuma mba, naari enavalanya yoolivela yeewa
onakala omunddoni malabo okuthula. Vade onathongavo
onavahavo owodha di mulobwana, malamulo aaye
enakuma mwa Kirisitu.

OVALANHA OKALANA AHIYANA ABIILI YOOTHEGA?

Vowambeela Mulugu ampadduse mwihiyana mmohi, wiira:
Mwihiyana ni mamune ekalege vamohi malabo mateene.
Ovalanya odhiile mwaha wa othega, kahi ofuna wa Mulugu.
Makolo awale yakalana ahiyana anayi, kayanonile thagaraga dha
Mulugu. (Mar. 10:1-12; Mat. 19:1-12; Luk. 16:18)

MAMARIHEDHO.

Eng'anani pama weedda weenyu kahi woona minigwa, mwaha wi
mudhidhi buulena woofwaneela ororomela. Gorogodogo.

5. *Okalana okwiri, nivuwo, naari piiri yothega?*

R- Mulugu wiire: ohukalena Mulugu mmohi mbwenye Miyo menka.

Veva wakanna nivuwo yoothega elubale, vano ayene eneerana nda kidha evolowa mumweneni wa Mulugu.

Bibiliya wiire, Mulugu awogile ni aIzarayeli wiira: Mukwiri mwahimwihiye akale mugumi (Lev. 20:8; Dut. 13:2 naari-to verisikulu 7-10). Ewani othega oli ohiwelela ofuna wa Mulugu. Mwahayegena aniinyu omanyagani, naari waliba wangula. (Dut. 18:10; Iza. 8:19; Ekiles. 9:5; Lev. 19:13) Omuyana mwaana wa namugu ompopa sungu yothega elubale, yomutakalela Mulugu.

6. *Ki amayi emung'wege vinyu owawa (kacaso)?*

R- Naari. Bibiliya wiire: We vamohi ni anaawo kamung'wege kacaso, wi mwahikwe.

(Lev. 10:9) Mulugu wiire: kuliwo wa alene enabehedha bebeheene nduwa nahinagwele enabehedha osayela kacaso. Kamulemeye ni kacaso mmo muli orimeela.

(aEfe. 5:18; Iza.5:11) Bibiliya onowoga wiira: kacaso yego yoorimeeliha amayi ayene enang'wa kacaso enorimeela.

OLIBELA WA AMAYI.

Musugwe nivuru na (Yakubu 5:12) Amayi kamuhemanega naari mwahilibelege ni oromola dha odhulu, naari dha elabo ya vati, aKirisitu ajinjeene enowalibela athu ookwa, ameewa, ni mahimo mamohi, veva Bibiliya wiire: Onarumeedha akalege ee. Naari akale. Naari! Mwahiromolege ndina na NABWIYA Mulugu mahaleene.

A. MULUGU

1. *Baani wupaddusileni?*

R. Mulugu. (Wam. 1: 27; Mar. 10:6; Mee. 17:24; aEfe. 3:9; Sal. 100:3)

2. *Mulugu baani?*

R. Mulugu di Nabwiya odhulu. (Juw. 20:17; Mat. 6:1,9;7:11; aRom. 8:15)

3. *Mulugu si ddi?*

R. Mulugu muneba, wohimala, wa mukalakala ni wohanganyedheya. (Juw. 4:24, 1aTim. 1:17; Sal. 147:5)

4. *Ohukalawo Mulugu mmohi?*

R. Naari, oli Mulugu mmohi, baahi. Mulugu egumi ni ebaribari, mmakalelo maraaru; Nabwiya, Mwaana, ni Muneba Woweela. Araaru ala eli Mulugu mmohi, amukalelo mmohive, wofwanafwana mwa kopolo ni nthithimiho. (1aTim. 2:5; Juw. 3:34-35; 6:69; 1aKor.8:4)

5. *Mulugu oli wuuvi?*

R. Mulugu oli mburo dhatedhene odhulu ni vati. (Sal. 139:7-10; Jer. 23:24; Mee. 17:24-27)

6. *Mulugu onanda wiira ddi?*

R. Mulugu onowanda wiirana dhatedhene dhinafuniye. (Wam. 1:31; Juw. 1:3; Sal. 147:5)

7. *Mulugu ononona dhego dhatedhene?*

R. Ee, Mulugu ononona dhego dhatedhene. Onowoona moobuwelelo ateene a muthu, madhu aye mateene ni dhowiira dhili dhotakala, naari dhapama. (Sal. 94:11; 139:1-6; Mat.9:4; 1Juw. 3:20; 1Sam. 2:3)

8. *Oliye onodha aniithane asorihe dhateene dhineerihu ni dhowubuwelela dhihu?*

R. Ee, nnodha niithaniwe nithongiwe mmobuweloni mwihu mateene, ni madhu ehu ni dhowiira dhihu dhili dhotakala, naari dhapama. (Mat. 12:36; 1Ped. 4:4-5; aRom. 14:12)

9. *Mulugu ononidhivela?*

R. Ee, Mulugu ononidhivela ni dhopaddusa dhaye dhatedhene. (Jer. 31:3; Juw. 3:16; 1Juw. 4:8-11, 16;3,1; aRom. 5:8; aEfe. 2:4)

10. *Mulugu opaddusile ddi?*

R. Mulugu opaddusile dhatedhene dhedho dhili odhulu ni vati vano, vomariha ompaddusa muthu. (Wam. 1:1; Sal. 102: 25; Mee. 14:15)

B. DHA OPADDUSIWA WA MUTHU

1. *Mulugu omusasanyile muthu ni ddi?*

R. Mulugu wubile mwiili wa muthu ni theya. (Wam. 2:7; 3:19)

2. *Ki egumi ya muthu yadheele mutheyani?*

R. Naari, mbwenye Nabwiya Mulugu avudhelele mwela weegumi mpunani mwaye. Vano muthu okalana egumi. (Wam. 2:7)

3. *Mwaha wa ddi Mulugu yampadduseliye muthu?*

R. Mulugu ampaddusele muthu wi amunone oliye, amudhivelege oliye amurumedhege vano ahagalalegena malabo mateene. (Iza. 43:7)

4. *Mulugu amwihiyile wuuvi mulobwana owambeela ni mwihiyana owambeela?*

R. Mulugu ahiyile mudda wa Iddeni. (Wam. 2:15)

Mawarelo amayi maKirisitu

Bibiliya onohiha wi amayi ewarege dhowara dha alobwana, naari alobwana yahwarege dhowara dhahiyana. (Dut. 22:5) Namwali enafwanela awarege dha enamwali. (2Sam. 13:18; 1Ped. 3:2-4)

1. *Amayi enawoga wi nnahara moda, eli okwibi wa Bibiliya. Eli pama wi ahiyana ewarege guwo dhedho dhinaakulela amamuniwa, dhahili dhowoneyela, naari dhokwiiva.*

Dhihikalawo guwo dhinafwaneela owariwa ni ajabaheya, (ajeberiwewe) mbwenye amayi amavade mwiwa naari kiwarege.

2. *Enofwaneela wi amayi efuwege nthithi?*

R- Ee. Sofwanelela. Mwaha wi enowooneyiha nthithimiho, na ehiana. Nthithi nnowooneyiha ohiyana wa mwihiyana ni mulobwana. Eru sa mulobwana, nthithi tha mwihiyana, wu oli ovahiwa wa Mulugu. Oluwa mathithi wa amayi ajinji sa pama. (1Ped. 3:1-5; 1aKor. 11:2-16)

3. *Ki amayi maKirisitu epopege sungu?*

R- Naari. Mabasa ayo kinamudhivela Mulugu, amayi enowithaniwa wi emuthithimihege Mulugu, mmwiilini mweewa. (Lev. 19:28; 1Juw. 2:16; 1aKor. 6:18-20)

4. *Amayi yakanna ntarato, wawiinela anamwali, malaika, naari edhaleliwege muhobo vakala muredda?*

R- Naari. Ela yoothega vamentoni va Mulugu. Bibiliya onohiha moobuwelelo a makolo, ni magano emalabo. (Lev. 19:27-28) Mulugu kaneewanana ni athu ayene eneerana ofuna wa Sathana. Gano dha amalabo dhahiirwegena vaari va aKirisitu.

12:12) Vano nlagano nawale (NK) yahikalavo ala: Ddibora, Ulda, Zhoueli, Prisila—Dorika—bahiyana enawogiwa mu nlamuloni nixa. (NK)

Amayi yoolobela emoovaga Mulugu.
Yothithimiha mukalelo weewa. Yokalana mabasa owakamihedhana aniiwa.

Panti ya nabiili.
Amayi ajinjeene yokalana dhokoha dhilubale mmirimani mwiwa dhowi hayi:

II. Enofwanelela wi amayi maKirisitu eluwege mathithi?

Ela ni dhokoha dhimohi dha amayi, eneerihi naakule kukuru elena. Voofuna waakula weehu wu, enafwaneela wi nang'ane muwari mwa Bibiliya. Baani oneewelega magano a muthu naari a sikola, mbwenye Bibiliya oliye dhili madhu a Mulugu.

Ebaribareene Bibiliya oni ahiyana, amayi aKirisitu ekalege oowara pama.

Ni yoowara yofwanelela, mwaha wi wiiwomihedha weehu wahikalege wavadevihuve, mbwenye okale mwihiyana okalana murima woowisamalila woona Saara amwiiweleliye mamune Abarawu amwiiriye Nabwiye. (1aTim. 2:9; 1Ped. 3:3)

Bibiliya onowahiha amayi alene odheela peeno veva, eneerana dhotakala, yaruwanaga amamuniwa mwaha wahokalana korowa, ehinanda ogula guwo dhookwima mutheengo. Amayi ayo enihi dhiino va elabo eli na moda, vano oliye kamwiwile Bibiliya wiire: Yesu Kirisitu duyeene andilo, a peeno, a menselo ni a malabo mateene, mwahithukuleliwe ni masuuziho a milogo dhimohi dhohidhuwanyeya. (aHeb. 13:8-9)

5. *Muthu apaddusiwe ni yoliganiha yawani?*

R. Muthu apaddusiwe mu yoliganiha ni nifwanafwaniho ni Mulugu. (Wam. 1:26-27; aKol. 3:10)

6. *Ki nnoona havi wi muthu opaddusiwe ni nifwanafwaniho na Mulugu?*

R. Egumi yaaye mu ofwanafwaniha ni Mulugu, opaddusiwe wahikwa, woweela ni odhiveliwa. (Iza. 43:7)

C. DHA OTHEGA WA MUTHU

1. *Makolo ehu owambeela yaali oweela ni odhiveliwa?*

R. Naari, mwaha wi yahithega wa Mulugu yahimorela muukwani. (Sal. 14:2-3; aRom. 3:10,23; 5:12)

2. *Othega wadheele havi?*

R. Othega wadheele ni mwaha wohiwelela ofuna wa Mulugu. (aRom. 5:19; 3:23; 1Juw. 3:4)

3. *Mulugu awaaddele ddi makolo ehu owambeela mburo wa Iddeni?*

R. Mulugu awaaddele wi yahije dhovaha dha muthanko wononiha opama ni obure. (Wam. 2:16-17)

4. *Aliwa yahiiwelela nlamulo ndde?*

R. Naari, yahija dhovaha dha muthanko. Wakoddihile Nabwiya Mulugu. (Wam. 3:6)

5. *Yotakala ddi yerihelisu voowirana eyo?*

R. Aliwa yahidheeliha wiiddana ni Mulugu, yahaddelihiwa ni wulumeleliwa wa marabulo ni okwa, vano yahigariwa mmuddani mwa Iddeni mule. (Wam. 3:23-24)

6. *Yothegaya yahatakaliha athu amohi?*

R. Ee, yahatakaliha athu ateene. (aRom. 5:19; 3:23)

7. Mowi havi?

R. Mowiireliwa wi, ateene ebaliwege mwa yootakala mwa ntowa nenddo ateene ehiireliwa—to wi erabulege, ekwege. (aRom. 5:12; aEfe. 2:3; aGal.3-22)

8. Obaliwa mwa yothega enatapulela ddi?

R. Enatapulela wi, ateene nnabaliwa mwahowaaddeleya, vano vahokala thagaraga ya Mulugu, nnamorela mwa dhotakala. (Iza. 53:6; aRom. 3:10-12)

9. Nnowanda ateene ojejiha mahala a Mulugu?

R. Ee, odheela vaari va Mvulusi aroromelihiwe wa ababihu owambeela egamorele mwa yothega. (aRom. 5:19; Wam. 3:15)

D. DHA OVULUSIWA**1. Nnande havi ovulusiwa mwa dhothega?**

R. Mwa Yesu Kirisitu yeeka Mwana a Mulugu, ohumala. (1aTim.1:15;2:5-6 Mee.16:30-31; aEfe.2:8)

2. Yesu Kirisitu wiire ddi wi anivuluse?

R. Ahidheela okala muthu orabula, okwela vamburoni veehu, avenya mwanookwa agwela odhulu. (1 aKor. 15:3-4; aFil. 2:5-7; Iza. 53:5)

3. Ovulusiwa oli mwa ddi?

R. Ovulusiwa, oli ofwanya eyene Yesu Kirisitu yiriliye mwa hiyo, oleveleliwa mwa dhothega nikuru na alene eneerana ofuna wa Mulugu, ni mavolowelo odhulu. (aEfe. 1:17 Mee. 13:38; 1Ped. 2:24; aRom. 6:22)

yubuvelo ya aYudewu.) Mwa ela alobwana ajinjeene, yokalana ahiyana ajinji, mwaha wi yahara okalana ahima ajinjeene. Yofunesesa yeewa yaali yowi: Evuwesese mwiilaboni ya vati ela, woona athu oreela.

Ndo dhaali thotho dha athu ayene. Alakanyani madhu ala. (1Mamwene 11:1-3)

Malamulo yawoga wi alobwana eyeeye mba ya Mulugu dila thaaru (3) vayaakani, mbwenye to ahiyana yooyawo okalaga mba mwa Mulugu, nikukuru neewanane. Kayavolowa vaari. (Dut. 29:10-11; Joel. 2:16) Amayi yokalana dhowajejiha dhimohi, dhowaalela ahima, wang'anela okameela mmavade mwiwa, otogorodha dhimohi, eeni eyaagawo malabo mateene, kahi wi alobwana ayo yowaaddeliwa wi yahiyeege mba mwa Mulugu, naari.

Amayi yokalana mitugumano dheewa. (Dut. 16:12) Dha yaaka. (Juiz.21:19-21) Dha mweeri. (2 Mamwene 4:23) Vano mmamitugumanoni mwemo yahiyaniha makalelo eewa. (Esiteri 1:12; 4:13) Mwemo ahiyana yookalana nlamulo naakamihedha makalelo eewa a orabulihiwa mmulogoni, woona vobala, naari agaali va mweerini. (Lev. 12:1-8) Veva Mariya vambaliliye Yesu athukula elemelelo ya ahiyana aYudewu, kangayiwa emohi ahidhowana onyubani ya Mulugu. (Luk. 2:22-28)

AHIYANA MBA YA MULUGU.

Ahiyana yookalana mabasa mba mwa Mulugu (Mee 28:2; 15:20) Mwihiyana eeriwa Ulda aali pogo athukula dhoowara dha anamukutho, oliye aali muliba miririmuwo (2Kron. 34:22; Jos. 2:6) Mwa nlamulo nixa nnewa dha amaayi ayene yevelele mmabasani a Mulugu. Ekalaga vamohi ni orumiwa a Yesu, yakamihedhaga orumiwa. Nnowiwa dha ahiyana ayene yamurumedhela Yesu nureela weewa. (Luk. 8:2; Mee. 4:14;

P. Ayene enandana mmwiilini wa Yesu enowaakela thagaraga dha masoso aaye?

R- Ayene enandana mmwaazini mwaaye enowubuwela okwa waaye ni obaddiziwa ni ayene enaakulela dhothega ni dhokurumuveliwa dheewa ni ofuna olibihedha ebaribari mwa dhoweela dha Nabwiya. Poophaa. Poophaa.

**MADHU OWAKAMIHEDHANA AMAYI A
MATAPULELO**

Madhu ala esasanyedhiwe ni ofuna waakamihedhana amayi a ndina na aKirisitu ateene. Amayi ayene enatugumana mmamburoni ni mburo, malabo aneenayi wi esuuzege madhu a Mulugu. Wa nyo mwateene mfunene onona dhijinji dhedho dhili madhu a Mulugu, ginowuwaddelani yowi dila yopureya, eyo eli dila ya ebaribari, yokwaranya dila dhatedhene di Bibiliya. (Sal. 119:105)

I. Panti Yowambeela:

Mwihiyana si ddi?

Mwihiyana muthu, oyene Mulugu ompaddusiliye omuliganaha ni oliye ni nifwanafwaniho naaye, vano egumi yaaye yapaddusiwe, ohukwa woweela ni murenddele. (Wam. 1:27-31)

Mu nlagano nawale (NK) makalelo aYudewu, ahiyana yaali woona athu oguliwa mmavade mweewa, mmabasani mmatugumanoni mwa ahiyana, kayanna nlamulo, naari kiyawoga, naari kayasuuziha moogumanani mweewa. (1aTim. 2:12)

Mabasa eewa yaali waabala ahima, vano vaari agambalile mwaana oliye kanna owodha wowoga wi mwaana daaye, vano mwaana akala a mulobwanave. (Vano addibilaga nnawoga dha

4. *Athu ateene enodha evulusiwe?*

R. Enavulusiwa bayene enarugunuse mirima dheewa ekalana nrromelo na Yesu Kirisitu. (aHeb. 7:25; Rom: 1:16; Mee. 20:21)

5. *Orugunusa mirima sowi ddi?*

R. Orugunusa murima, puhiya wiirana dhotakala dha dhothega dheehu, niisorihaga wa Mulugu nihiyaga dhothega nimulobaga Mulugu nlevelelo. (1aTes. 1:9-10; Mee.5:31, 26:18; 2aKor. 7:10; 1Juw. 1:9)

6. *Ororomela mwa Yesu Kirisitu sowi havi?*

R. Ororomela mwa Yesu Kirisitu, puwiiwelela madhu aye ni omuroromela oliye, wi nifwanye ovulusiwa. (Juw. 1:12; 5:24; aRom. 10:9)

7. *Muthu onowanda wiirana dhatedhene dhedhi?*

R. Muthu yeeka, onanda wiirana dhatedhene dhedhi dhinadha ni okamihedhiwa wa Muneba Woweela. (Juw. 3:5; aRom. 3:10)

8. *Enakala mowi havi ayene yahinahiya dhothega ehinamuroromela Yesu Kirisitu?*

R. Murenddele wa Mulugu kunakala mwa athu ayene. (Juw. 3:36,18)
Lomwe: Esara ya Muluku tinakalani va yaawo.

9. *Vano ki Mulugu ahinaguveliye ddi wavenyihamo otakala mirima vati va?*

R. Mwaha wi, avaha mudhidhi wi ethwaruwe. (2Ped. 3:9; aRom. 2:4)

10. Enadha yireliwe ddi wa alene yahinathwaruwa?

R. Aliwa yakwa, enodha yigariwe vamentoni va Mulugu amukalakala. (Mee. 17:30-31; Apok. 21:8)

E. OTHONGI NI MUKALELO WA OSOGOLO

1. Onodha okalewo othongiwa omakuthulo wa elabo?

R. Ee, onodha okalewo. (Juw. 5:28; Mee. 17:30-31; aRom. 14:10)

2. Ki baani onadha akalena othongi wateene?

R. Di Nabwiya Yesu Kirisitu, oyene onikwele dinakale mwiinya wa othongi. (Mee. 17:31; aRom. 2:6)

3. Enadha elagiwe wuuvi aliba othegaya?

R. Ojehena. (Apok. 20:15 ni 21:8; Luk. 12:5)

4. Enadha epahuliwe wuuvi anamathegaya?

R. Ebaribari kinadha eya wigumini, yohumala. (Mat. 25:46 aFil.1:23)

5. Oweela mirima enaya yakalege waani yakwa?

R. Odhulu. (1Ped.1:4; 1aTes. 4:16-17; Apok. 11:12)

6. Odhulu mburo wowi havi?

R. Odhulu, bumburo wowaara wanthithimiho. (Apok.21:23)

7. Enaya yakalegewo havi wewo?

R. Kinadha ekalenaawo goyi, enakalanaawo murenddele wa malabweene. (Apok.7:15-17)

8. Mwaha wa ddi eneerisu ekalena withaala wothabwesa?

R. Mwaha wi enakalege ni Nabwiya malabo mateene. (Apok.21:3)

P. Ki alamulele alini nsakaramento na yooja ya Nabwiya?

R- Yesu Kirisitu, alamulele nsakaramento na yooja ya Nabwiya , omahiyu olene waveleliwiiye. Athukula mukathe alobelela agwaddanya eera: Jani ola bu mwiili waaga wa nyo mwiiregena ela ekale yoogubuwelelana yaaga.

Vowi eeno vano ekahi yooja egamalile wiira: Ekahi ela thi nlagano na mwaazi waaga mwiiregena ela malabo mateene. Vinajinyu mung'waga ekahi ekale yogubuwelelana yaaga.

P. Meeddelo a vade wowoneya ni mento a obaddizo si ddi?

R- Meeddelo a vade owooneya ni mento obaddizo, bohela mahinje ni owoga madhu ala owii: Ginowubaddiza ni ndina na Baaba, na Mwaana, ni na Muneba Woweela. Poophaa Poophaa.

P. Obaddizo ononeyiha ni mukalelo wowi havi?

R- Obaddizo ononeyiha ni mukalelo wothithimiha wandana wehu wa mwa Yesu Kirisitu, ni oleveleliwa wa dhothega dheehu, ni kopolo dhineerihuna mwa Muneba Woweela, mwemo ninowiwanaana ni Nabwiya.

P. Aliba obaddiziwa bowi havi?

R- Aliba obaddiziwa enarugunuwa mirima, wakulelaga ehiyaga dhotakala dhewa, emwiwelelaga ni orumeedhela dha Nabwiya Yesu Kirisitu malabo mateene.

P. Yooja ya Nabwiya enasasanyiwa ni mukalelo wowi havi?

R- Yooja ya Nabwiya enasasanyedha nthithimiho wowandana weehu mwa okwa wa Yesu Kirisitu mwemo hiyo nmatodolihumo ni wawaakela athu ayene yinna wandana wa mwiili mmohi ni onona wiwa, wa nroromelo niwa, vano wandana weewa mmohi ni mukwe, woona mwiili wa Nabwiya Yesu Kirisitu.

10. Nowe avolowile mmwanddeyani ni athu angaasi?

R- Avolowilemo vamohi, ni mwihiyana aye, ni ana aye, anahiyana araaru, ni amamuniwa. Wataganyihedha yaali athu atanu ni araaru. (8)

11. Yesu arovelaga akuwaga vamuraadini ni madhu baani?

R- Akuwilege ni madhu owi: —Eloyi eloyi-lama sabathikano.— (Mulugu aaga, Mulugu aaga, mugihyele ddi Miyo)

12. Athu yamutomeyile Yesu yeere ddi?

R- Yagawanile dhowara dhaye, wasasanyana mavuwo maleya aaye.

DHOKOHA DHA MASAKARAMENTO.**P. Sakaramento si ddi?**

R- Sakaramento, bu mweeddelo wa vade, wolamuleliwa ni Yesu Kirisitu mugerezha mwaye, eyene yeeriye mweddelo wothithimiheya ni thagaraga dhaye wa mulogo wateene wa ayene enamuroromela oliye, wi yahirimeele.

P. Masakaramento eli mangaasi?

R. Masakaramento eli meenddi. (1) obaddizo (2) Yooja ya Nabwiya.

P. Yesu Kirisitu alamulele alini nsakaramento na obathizo?

R- Yesu alamulele nsakaramento na obaddizo, vevale ahinagwele odhulu wiira: Dwowani mwasuuzihe athu a malogo mateene, oyene onaromele abaddiziwe mwaha wi onodha avulusiwe, vano mwasuuzihe dhego dhatedhene dhedho guwaaddelimini nyo. (Mat. 28:18-20; Mar. 16:16)

9. Aliwa kidha yoonaga masoso?

R. Odhulu kudha okala mahooso, naari dhovoreya, naari yothega. (Apok.7:16-17; 21:4; 22:5)

10. Ayene enadha ekalenaawo mwiili wowi havi?

R. Enadha ekalena mwiili, oneere wahandege okwa, wopaddusiwa ni ofwanafwana ni mwiili wa Nabwiya Yesu Kirisitu. (aFil.3:21; 1aKor.15:52-53)

11. Okalawo weewa enadha ehiddege mabasa baani odhulu?

R. Enamuthithimihege Mulugu, ni omurumeedha. (Apok.7:9-10)

F. DHA EGUMI YA AKIRISITU**1. Egumi ya aKirisitu si ddi?**

R. Oli okalana omwandani ni Mulugu, okalana opama mmurimani, ni mwiigumini mwawo. (Tiago 1:27; Apok. 3:20; 2aKor.7:1)

2. Weela murima sowi havi?

R. Weela murima osadduliwa wa muthu ni Muneba Woweela, wi akale ovulusiwa mwa dhothega. Vano amudhivelaga Mulugu. (AKol. 1:22; 1aTes. 3:13)

3. Weela wa egumi sowi havi?

R. Weela wa egumi sowaakwanihedha dheehu ni Mulugu, ni athu, vano ni mmadhuni oweela a Mulugu. (1Ped. 1:15-16)

4. Dhofwanafwanela dheehu ni Mulugu sowi havi?

R. Dhofwanafwanela dheehu ni Mulugu oli omutamaala, omudhivela, ni wawiiwelela malamulo aye, ni walogolela. (Mar.12:30-33; aFil. 2:10-11)

5. *Dhofwanafwanela dheehu dha muthu sowi havi?*

R. Dhofwanafwanela dheehu dha muthu oli othithimiha ni wawiiwelela ababihu, wakameela ni nthithimiho apogo eehu, owoga dhebaribari malabo mateene, okalana opama ni athu ateene. (Mat. 22:37-39; aEfe. 4:25-32)

6. *Ki nnaakwanihe addi dhateene nda?*

R. Ni thagaraga dha Mulugu, sineerihu nande wakwanihedha dhofwanelela ni Mulugu ni muthu. (aFil. 4:13)

G. MALAMULO KUMI A MULUGU

1. Ohukalena Mulugu mmohi ohiya miyo menka.
2. Ohuneekealiha we weeka efwanafwaniho yowambeela, naari yowambeela yofwanafwaniha ni yego ya odhulu, naari ya elabo ya vati vano, naari dha mmahinjeni vati va elabo, kulobele dhedho, kurumedhege dhedho, eneeriha NABWIYA Mulugu aawo di Mulugu ahaje, owaalaga ahima aaye ofiyedha emudhi ya nethaaru ni ya neenayi, ni athu ayene eneethaniwa ni miyo, ni waariha athu alubale ayene enadhiveliwa ni miyo yalogolelaga malamulo aaga.
3. Ohunaromola ndina na NABWIYA Mulugu awo vebewenivene, vano NABWIYA oneere yothega oyene onaromole ndina naaye vebewenivene.
4. Wubuwelele nlabo na sabuddu nikale noweela. Malabo matanu na nimohi ohiddege mabasa awo, mateene wamarihe. Nlabo na namatanu ni meenddi thi nlabo na NABWIYA Mulugu awo. Kuhiddege mabasa we weeka; naari mwana awo mulobwana, naari mwana awo mwihiyana, naari namalaba awo, naari anenyama awo, naari muleddo oyene oli muwari mwa mulago waawo. Vano malabo matanu na

DHA OHIDDIWA NI OTOMEYIWA WA YESU

1. *Baani amugulihe Yesu?*

R- Di Yuda Sikariyoti.

2. *Yuda Sikariyoti baani?*

R- Aali namasuuzza mmohi a Yesu. Ayene yakala ni Yesu mudhidhi wateene.

3. *Baani amwaakele Yesu mwiigimanyo?*

R- Di Simoni a oKoreni.

4. *Yesu atomeyiwe wuuvi?*

R- O Gologota

5. *Yesu atomeyiwe vamohi ni athu angaasi?*

R- Yesu atomeyiwe vamohi ni athu abiili, mmohi aali mbava mmohi aali namaapa athu (nipanga)

6. *Ki baani agulile muruthu wa Yesu?*

R- Di Yosefi a oArimateya, pogo namathonga miladdu dhoovuwa.

7. *Ki baani agele wa Yesu alobaga dha obaliwa dila biili?*

R- Agelewo di Nikodemu, pogo a maYudewu.

8. *Agelegewo mudhidhi baani?*

R- Agelegewo vaari, va mahiyu.

9. *Baani ambeele osema mwanddeya waaye?*

R-Di Nowe.

P. Ki muKirisitu apahula eeriwegena ddi?

R- Wewo, muneba bumuwelihile. (1aTim. 2:14-18; aGal. 3:1-7)

P. MuKirisitu apahula naari athegela nlamulo onathongiwa mburo buuvi?

R- Onathongiwa, mburo oyene otugumanile asogoleli, oli mburo woviteya. (Mat. 18:14-18; Luk.17:3-6)

P. Maamukwele onofwanelela oveleliwa ni korowa?

R- Naari. Maamukwele kanafwanelela oveleliwa ni korowa.

P. Ki maamukwele onofwanelela omuhaba nayowolo, naari wiiga guruguma nlabonene nendde nikweliwiye?

R- Naari. Maamukwele kanafwanelela omuhaba nayowolo nlabo nendde nikweliwiye. (Lev. 19:27-29)

P. Ki mwihiyana onofwanelela owara kalasa ya mulobwana?

R- Naari. Mwihiyana kanafwanelela owara kalasa ya mulobwana naari mulobwana owara vistidu naari omaga muru, wihi mwihiyana. (Dut. 22:5)

P. Ki mulobwana onofwanelela omujema bereki?

R- Naari. Kanafwanelela omujema bereki.

P. Ki mwihiyana onofwanelela opopa sungu wi ateliwe?

R- Naari. Oli othathila mwaazi vebewenivene. (Lev.19:28)

nimohi NABWIYA Mulugu ahimariha mabasa odhulu ni vati. Ahivuma nlabo na neetanu nabiili, mwa ela NABWIYA Mulugu ahireeliha nlabo nddi wi nikale noweela.

5. Warihe ababo ni amayo, wi yinjive malabo awo mwiilaboni ayene enovahe NABWIYA Mulugu awo.
6. Kupege.
7. Kuraruwege.
8. Kwiiye.
9. Kumurathele mukwaawo.
10. Ohukalena nrima nyuba ya mukwaawo. Ohumukalele nrima mwadha mukwaawo, naari namalaba aye a mulobwana, naari namalaba aye mwana mwihiyana, naari n'gombe dhaye, naari a buuru aye, naari yego emohi ya mukwa awo, (Ezudu 20:3-17) Omudhivelege Nabwiya Mulugu awo ni murima waawo wateene. Ndda thili nlamulo nokwaranya ni nowambeela. Vano na nabiili nooliganiha thi nddi: Omudhivele mukwaawo woona nningo naawo. (Mat. 22:37-39)

NROROMELO NA AKIRISITU

Nnamuroromela Mulugu Nabwiya a kopolo dhateene, opaddusile odhulu ni vati, nnamuroromela Yesu Kirisitu, mwaana obaliwa mmohi baahi. Nabwiya oyene arubaleliwe ni Muneba Woweela abaliwa ni Mariya namwali oyo, arabulhiwe ni Ponsiyo Pilatu, atomeyiwa va muraddini, akwa aloghiwa mmasiye, amorela mwanookwa, nlabo na nethaaru avenya mwanookwa, agwela odhulu, akala omoononi wooja wa Mulugu babaye, a kopolo dhatedhene woodha: wewo onadhiiye athonge okwa ni okalawo, nnororomela Muneba Woweela, mulogo wa Mulugu woweela,

wa athu ateene; wandana wa athu oweela murima, okurumuweliwa wa dhotakala, oleveleliwa wa mwiili ni egumi yohumala. Poophaa.

NLOBELO NA NABWIYA

Baba wehu muli odhulu, ndina neenyu nelihiwe. Omwene wenyu odhe. Ofuna weenyu wireyege, vati vano ni odhulu. Dhooja dheehu dha nlabo ni nlabo, munivahe peeno. Munilevelele dhothega dheehu, woona hiyo nnowalevelela athu enanthegele. Kamunihiye omorela mowehiwani. Munobole, mwa dhowopiha. Vowi omwene bweenyu, nikopolo, ninthithimiho na malabo mateene. Poophaa.

NLOBELO NA BEBEHI

Ginowutamalani Nabwiya Mulugu a kopolu dhateene, vowi muhugikoya mahiyu mateene evirile. Ginowulobani wi mugikoye nduwa nateene ndi, ofiyedha ciguwo wi gitamalele ndina neenyu, mwa Yesu Kirisitu Nabwiya ehu. Poophaa.

NLOBELO NA CIGUWO

Ginowutamalani Nabwiya Mulugu a kopolu dhatedhene, vowi muhugikoya mutana wateene, ginowulobani wi mugikoye omahiyu wateene, ofiyedha osa wi githithimihe ndina neenyu, mwa Yesu Kirisitu Nabwiya ehu. Poophaa.

MAREELIHO

Thagaraga dha Nabwiya Yesu Kirisitu, ni odhivela wa Mulugu baba, wandana wa Muneba Woweela, okale ni hiyo malabo mateene. Poophaa.

P. Ki yooja ya aKirisitu si ddi?

R- Yooja ya aKirisitu, bi madhu a Mulugu eli eegumi yohumala.

P. Ki baani onafwaneela ogawa yooja eyo?

R- Di orumiwa, oyene onasuziha malabo mateene, ola dinajiha mulogo oyo, nlabo ni nlabo, woona Yesu vawogeliye ni Peduru. (Juw. 21:18)

P. Mudhidhi baani onafwaneeliye ogawa yooja eyo?

Muliba ogawa oyo, onagawa mudhidhi wateene, naari vamakwelo, naari wa ayene ehiyile olobela, enafwanelela waalaga wi ewelele dila ya omwaleela vano vamutugumanoni, woona ni vamasoosoni.

P. Ki nyo munowiiyanela wi mwiigumini mweenyu mwahivirege masoso?

R- Ee. Gineerege wiirana mudhidhi wateene, naari bebehi, naari mutana, naari ciguwo, ni vaari va mahiyu, wi gaakwanihedhe nlamulo na odhivela.

P. Ki musogoleli onafwanelela waweddelela amudhi ayeve baahi, a nihimo?

R- Naari. Musogoleli onafwanela wiirana dhatedhene mu emudhi ya eKirisitu, ni emudhi ya nihimo, mwaha wi sapama ni yofuneya vamentoni va Mulugu, onomureeliha muthu oyene winna odhivela wa ebaribari.

P. Ki muKirisitu amuthukula mwana aye avoreyiwaga amuyana omanyagani ohuthegela nlamulo? Ki onafwanela omagiwa ni nlamulo baani?

R- Ee. Ohuthegela nlamulo nowambeela, nenddo nneera wi: Kukalena Mulugu mmohi, vano onofwanelela omagiwa mmalamuloni.

4. DHOKOHA DHA ASOGOLELI A MABASA A MULUGU.

P. Nyo munofuna okala asogoleli a mabasa a Mulugu?

R- Ee, ginofuna ni murima waaga wateene.

P. Osogoleli si ddi?

R- Osogoleli bu oyana osogolo mabasa a Mulugu.

P. Onafwaneela okala musogoleli baani?

R- Onafwaneela okala musogoleli di muthu oyene osakuliwa ni maKirisitu vamohi ni Mulugu, vano aakulelaga ni okala muthu ororomeleya ni ohiya dhotakala dhaye dheeriyena.

P. Ki nyo mwaang'ana mwiigumini mwinyu dhatedhene dhi muhuthwaruwa?

R- Ee. Mwa miyo menkaaga ginowaakulela pamadhene wi: Gihithwaruwa, gihithwaruwa.

P. Oyana osogolo mabasa a Mulugu si ddi?

R- Olaleyela madhu a Mulugu ohathegelaga.

P. Olaleyela madhu a Mulugu ohathegelaga sowi havi?

R-. Sa okamihedha wiinanela dholebiwa, wahiregena mararuwo, wahipege, wahiyege, ohurathege, ohukalena nrima, orumeyege, ohukanganenge ni mukwaawo, ohulabelege yofwanafwaniha naari Milugu dha elabo ela yavati, wu puli wakwanihedha dha malebo oweela.

P. Ki nyo mudha mweedda mukwaha wolapela mwagahiyile ahiyaninyu vaade kamudha mwiirana mararuwo?

R- Naari. Kagidha giirana, mwaha wi naari ngaali woolapela ni mwihiyana aga Mulugu oli wewo, naari okwa ogagifwanyile nahili vamohi. (1aTim. 3:1-13)

**NLAMULO NA OTELA
WOWEELA WA AKIRISITU.**

1. Nlobelo nowambeela.
2. Jibo nowambeela № 135 — Voharela ni nlobelo na Nabwiya (athu ateene.)
3. Addibilaga nihitugumana vamohi veva peeno, vamentoni va Mulugu ni athu ala etugumanile, omuteliha mulobwana ola ni mwihiyana ola, mu otela woweela wu. Otela wu oli wothithimiheya okwaranya, mwaha wi walamuleliwe ni Mulugu wale wale, vano wi anonihe wandana wewo oli vaari va aKirisitu vamohi ni mulogo waaye."
4. Vuruwanani madhu a Mulugu enawoga mwaha ola (vaari volaleya Wam. 2:18; 1aKor. 7:1; Mar. 10:1) ni madhu mamohi.
5. Vano vuruwanani madhu a Nyo amudhi, ni athu edheele woona "otela wu." Ola otela woweela, olena winna athu ala abiili odheeliwa peeno va. Vevano vamburoni va kaavo muthu mmohi onanona, naari wi kinna yego enemeleliwa wi athu ala. Etelihiwe mwa otela woweela, yimele wi ewoge hayi. Yahijehedhe owoga musogolomo naari.

ALIBA OTELA YIIMELE VAMOHI NI AMBONI EEWA.

Vano to vuruwanani madhu we muliba otela, ni muliba oteliwa muzugu ni ddonu... (muzombwe ni namwali.) Ginowuwaddelani mwebaribari, wi mwa malabo okuthula ndhi dhili dhawipipini dhatedhene kadhinadha dhikumihwa.

Mwa ela nyo mwanona yego emohi yowi munemeleliwa wi mvolowe mu otelana woweela wu, enafwanelela wi muwoge dhiino veva. Akala mwa nyo muhukalana yego yowi munemeleliwa mu otela woweela odheela ni madhu a Mulugu,

otelana weenyu wu onakala woweela malabo mateene egumi yeenyu.

MUDHIDHI WOWOGA EBARIBARI WA NYO ALOBWANA!

Ki nyo munorumeedha ebaribareene ni murima wateene wambeela peeno veva omuthukula mwihiyana ola...wi akale mwihiyana eenyu? Wambeela peeno va muneerege omwiiwelela mmudhivelaga, mmuhagalalasaga, mmuthithimihaga vano mmuruni mwenyu ni okala ni oliyeneve, baahi malabo mateene egumi yeenyu?

MUDHIDHI WA NYO AHIYANA.

Munorumeedha omuthukula mulobwana ola wi akale mamuninyu, wambeela peeno veva muneerege omwiiwelela mmudhivelaga, mmuhagalalasaga, ni omuthithimihaga vano mmurimani mwinyu ni okala ni mmohive malabo mateene egumi yeenyu?

Mudhidhi woowara pethe (anel) (Mulobwana dinambeela omuwariha mwihiyana aaye) (Nyo alobwana muwoge madhu ala wi:) Miyo... ginowuthukula we...wi okale mwihiyana aga otelihiwa ni otela woweela wu. Vano ginolagana ni we vamentoni va Mulugu ni athu ala eli veva , wi ebaribareene miyo... gineerege wuuriha, gineerege wuthithimiha, gudhivelaga okala ni weeneve baahi ovenya peeno, ofiyedha omakwelo bunanimwalanihe, vano nrromelo naaga ginoovaha we...

AHIYANA DDONA NAMWALI, MUWOGA

MADHU ALA WI:

Miyo ginowuthukula we...wi okale mamuna aga otelihiwa mu otela woweela wu, ginolagana ni we, ni muthithi wa athu ajinji eli va, wi gineerege wuuriha, gineerege wuthithimiha gudhivelaga, okala niweeneve baahi malabo mateene egumi yehu. Vano nrromelo naaga ginovaha we.

ateene, wi otelana weewa okale otelana wa murenddele ni woreelihiwa ni madhu a Mulugu. Enawogiwa mmalembani., otelana weewa othithimiheyege ni vevo vinagoniwa. (aHeb. 13:4)

3. MAKALELO A MUTHU A MIRIMA MIINDDI.

Muthu a mirima miinddi oneeddela orathave, vano muthu ola dootakala murima, vano makalelo aaye otakala murima enowooneya vamentoni va athu. Mwaha wi oliye onowoga ni mento, vano makalelo aaye vamohi ni matonyelo aaye. Mbwenye mmurimani mwaye muhudaaliwa dhootakala, omahiyu wateene onoobuwelela dhego dhedho dhinawuliha muru, ni dhinamudheeliha miladdu, vano wuulumeleleya waaye onodha omudheelee wi omuherule, vano kadha afwanya mburo woovuluwelavo. (Mis. 6:12-15)

DHEGO DHIITHANILENA MULUGU.

1. Dhili dhego tanu nabiili, si nda; noone niivuru na (Sal. 101:4-6)
2. Nlumi naawo tha. (Sal. 120:1-2)
3. Mada enaapa athu ohuthega. (Iza. 1:14-16)
4. Murima wowubuwelesa dhotakala. (Wam. 6:4-6)
5. Ayene enathamagela dhotakala (Iza. 59:7)
6. Namoono oratha ni namaapa akwaaye. (Ezu. 20:16)
7. Ogawa obure mmirimani mwa athu oweela murima. (Misibe. 6:16-23)

Mwana aga akoye malamulo aaga, mwaha wi kaavo baabi onapeliwa mwaha wa muladdu wa mwanaye. Naari mwaana apeliwe opahula wa ababe to, mwaha wi muthu onadha aakulelege vamentoni va Mulugu muladdu oyene winniyena yeeka. (Dut. 24:16; Eze. 18:1-20)

- h. MuKirisitu akale odhivela, a thagaraga, oteya, ohitakaleliwa vakoveni vaaye, naari wa athu ateene, othithimiheya, vano owathithimiha amudhi aaye, onahiiha nlumi wi nahiwoge dhego dhotakala, ahinalaba milugu dha elabo yavati, naari ofunesesa dhoreela dha elabo, ahinalogolela dhotakala, owiwelela ni wawirana malamulo a Mulugu. Olobela ni owawinanela madhu a Mulugu owaanda ojejiha odha wa mwana muthu, muKirisitu oneerana nda onodha aakele egumi yoweela.
- i. Alobwana yariihege mabasa eewa, ni amudhi eewa, vano amudhi a mulobwana ni amudhi a mwihiyana, wi madhu a Mulugu yiithale vade vinyu, vano malobelo eenyu yiiweyege wa Mulugu.
- j. Ahiyana yariihege mabasa eewa, ni asogoleli apogo eewa, vano yawiiwelelaga aliwa ela si yego yapama, yadhiveliha aliwa wennkiwa, ahima eewa, naari analobwana naari anahiyana, wi evahege nthithimiho neewa, wi odhivela weewa okalege vamentoni va Mulugu Nabwiya ehu.
- k. Ahima yawiiwelelege ababiwa, ni apogo eewa, yathithimihege erumeyege, ethithimihege madhu a Mulugu, yahiharege magano elabo. Woono athu ayene yahimwaakele Yesu wi akale mvulusi eewa, veva we mwana aga ovuruwane malamulo aaga wi okalena murenddele ni mareeliho. (Misibe 4:10-14)
- l. Aliba otelana ekalege odhivelana. Yakala woolapela mukwe ni mukwe elebelanega makarata, wi enonege dha mukwaaye wi edhiveliwege ni waaddelana dha mwiigumini mwiwa, va-to muzombwe naari namwali enone waakamihedha amambaali eewa ni amudhi eewa

(Mulobwana amuwarihaga pethe moonoo welobwana wa mwihiyana, vano mwihiyana amuwarihaga pethe muwoono wong'oto, wa mulobwana)

MADHU A MULIBA OTELIHA AGATANDANYIHEDHE
MADA AYE WA ALIBA OTELANA.

PEENO VEVA NYO ADDIBILAGA... MUHULAGANA NI MULUGU NI MULOGO MUJINJEENE WA ATHU ala eli veva; alena ehiiwa madhu olibela weenyu, yowi: munorumeedhela omuthukula ni ebaribari mwihiyana ola, ni nyo to omuthukula mulobwana ola, wi mukale athu okala vamohi ofiyedha okwa weenyu, veva to addibilaga, ginouwaddelani mwa madhu a Mulugu wi eyene Mulugu emagiliye vamohi kaavo muthu amwiilaboni mu naari onande otapula.

Va ela wambeela peeno veva ni mudhidhi olena: Muhutelihiwa ni ndina na Baba, ni na Mwaana, ni na Muneba Woweela".
Poophaa.

Nlobelo na pogo mmohi.

1. Jibo no noharela ni nlobelo na mareeliho.
2. MUDHIDHI WOWASINARI ALIBA OTELA NI OHIDDEELA OMBONI WEEWA.
3. Amambaali ni majibo aliba wawiibela (ovaha dhivaho dhimohi)
4. Odhowa ovaha mvahi wa prenda.

CERIMONIAS DA SANTA CEIA

Malamulo a yooja ya Nabwiya ehu Yesu Kirisitu

1. NLOBELO NOWAMBEELA

Nabwiya anireelihe, vano anikoye, ni onikubaarela ni kopolo dhaye. Nabwiya nimorihedheni thagaraga ni onivaha murenddele weenyu. Poophaa.

NABWIYA YESU AHIIRA WI: Oyene onagidhivela miyo akoyaga malamulo aaga, vano to miyo ni ababa aaga nnodha nidhe va oyene oneerana makalelo ehu mwa oliye. Ginodha githukule kopolo ya ovulusa vano ginodha giithane ndina na NABWIYA Mulugu aaga. (Sal. 116:13; Juw. 14:23-24)

2. Kabeni niibe jibo № _____ Voharela ni nlobelo na Nabwiya.

Majiboya baala; 19, 21, 23, 24, 26.

3. Vano amudhi ateene mwa Yesu vuruwanani madhu a Mulugu ayene enanikamihedhe ni mwaha ola. (Mat. 26:17; Mar. 14:12-26; Luk. 22:7; Juw. 6:48-49; 1aKor. 11:23-24.)

4. YIIMELE APOGO ABIILI WI EKAMIHEDHE VA YOOJA.

Vano Pawulo orumiwa aYesu Kirisitu ononikamihedha ni onisuuza dha mukalelo a yooja ela, mukaratani mwaye yowambeela wa mulogo wakadda Korintiyu kapitulu ya 11 verisikulu ya 23 eeraga: Vowi gahakela wa Nabwiya eyene gaveleliimi wa nyo wi Nabwiya ehu Yesu Kirisitu omahiyu ole waveliwiye, ahithukulaga mukathe, ahireelihaga eeraga: —Ola mwiili waaga onogawelimi wa nyo. Mwiiregena ela mugubuwelaga. — Vowi eeni ekahi yooja egamalile, Yesu ahawirela ateene wiira: Malabo mateene

Mulugu, ni wiirana dhahowaaddeleya odheela dila ya Mulugu. (aKol. 3:1-11; aEfe. 6:14)

- c. MUKIRISITU AKALE OWAADHIVELA AKWAAYE. Owi hayi: ohiya dhotakala, owiilevelela, owathithimiha asogoleli aaye, odhivela, ekalelo yaaye, naari mwihiyana aye, ana aye, ni okalana odhivela wa athu ateene.
- d. Dha ovulusiwa. MuKirisitu ahikale otajiha makalelo ayene yahili aKirisitawu, naari yahimwaakele Yesu Kirisitu mmirimani mwiwa, mwiigumini mwiwa, vano Mulugu kanadha aweddiwela-thagaraga wa athu alene yahineewelega madhu aaye.
- e. MaKirisitu yahakoddihege aniiwa ayene eteliwe wahara amamuniwa omabasani.
- f. MuKirisitu ahikale owaaba, oruwana, owavevula akwa aye, ohiwelela, ohiratha, ohukalana madhaadhu, ohasimweliha akwaaye, ohinjiva aje, ohenjedhedha mwaha, ohulevelela mwaha naari ogatakale, ahowalongosa mangawa ale enamuthegela, odhivela, vano ononesesa ovelela mvahi, owaawakela aleddo woona Lothi mwahoonona awaakele Angero a Mulugu wi yapahe elabo ya Soddoma ni Gomora. (Wam. 19; aHeb. 13:1-3)
- g. OKirisitu kwinna nihimo naari nlogo na athu, naari okalave mugerezha wi odhe ovulusiwe. OKirisitu oli wawiiwelela ni walogolela malamulo a Mulugu ni wawiiirana malabo mateene. Wawiiirana ni wavirihamo muthu pineriwiye muKirisitu a Nabwiya, oyene onajejiha egumi yohimala.

omudhivela Mulugu ni ohidda mabasa aaye ebaribari, mwaha wi: Mulugu da ebaribari ni egumi. Duliye winna thagaraga wa athu ateene ayene enamuroromela.

Orumiwa akale namaakela aleddo, owasuuziha pama amudhi aaye, ni ahima aaye, mwaha wowiirana ela, onaakela mareeliho wa Mulugu, mareeliho owakamihedhana athu ateene. Kahi amudhi ayeve baahi, naari, mbwenye wa athu ateene.

Orumiwa akalege othithimiha mabasa a Mulugu, wi avachege mvahi yovelela mu gerezha yowi hayi: Dizimu, yovelela ya thikithi ekamihedhiwiye va mweerini, omoova Mulugu ni murimaayene, mwaha wi nlabo nookuthula elabo ela yavati vano muthu onodha avelele mabasa aaye vamentoni va Nabwiya, vano Mulugu onodha awoonege mabasa ayo, muthu muthu yahiddiye woona wi orumiwa ola mabasa yahiddiye yaali omudhivilihana Mulugu, mbwenye dhihitaganela ni dhotakala, Nabwiya kanadha amvaha egumi yohimala. (aRom. 14:10-12; Mat. 12:6-32; Dut. 24:16)

2. MAKALELO OFWANELELA MAKIRISITAWU ATEENE.

- a. Muthu yeeka eyang'anele wi awanihe koddo ya Sathana ni okoodda wiirana mabasa otakala, ni okalana murima womukurumuwelana mukwaaye oyene omuthegele, woona vilebiwe karata na (aEfe.4:31-32) Mbwenye muKirisitu oyene ahinonile olevelela kadha aja vamohi ni Mulugu muumweneni mwaye.
- b. MUKIRISITU ATHAWEGE WIIRANA DHOOTAKALA DHOWI HAYI: Maraabwa, mararuwo, nrima, wiiya, okalana nsakulo mwemo muli nlobelo, oya wa anamukutho, owaniha, waakulana, okangana, waabanana ni dhimohi dhahinemeleleya ni madhu a

vinajiinyu mukathe ola, ni ong'wa mwaazi munalaleyela okwa wa Nabwiya vineeriye adhe Oliye. (1aKor. 11:23-25)

5. **NLOBELO NA POGO MMOHI** (ooreliha thumo ya yooja). Ogafiyile mudhidhi wa yooja Yesu ahikeratigi vamohi ni anamasuuzi aye. Vano ahawirelaga ateene wiira: Gahikalana munukwela womuja Pasikowa ola vamohi ni nyo, gahinambeele orabulihwiwa. Vowi ginawoga ni nyo wi kagidha gija ofiyedha wahinaakwanele mu omweneni wa Mulugu. Agawogile madhu ala anamasuuzi aye ateene yahambeelaga onong'ona ekohanaga mukwe ni mukwe, yiiraga: Ki to baani? Ki dimiyo vano? Voharela Yesu ahithukulaga mukathe oreeliha wavaha anamasuuzi aye wiira: Akelani jani ola bu mwiili waaga onoovahimini wi ovenyihemo dhothega dheenyu. Vano Yesu ageerile eeno sineerihu wi ekale yomubuwelana yaaye. (Mat. 26:20)
6. **NLOBELO NA MUSOGOLELI OREELIHA THUMO YA VINYU** (eyene enaddela wi bumwazi wa Yesu). Vano yooja egamalile Yesu ahithukulaga thumo mwaligi vinyu oreeliha wavaha anamasuuzi aye wiira: Ng'wani ola mwaazi wa nlagano nothathiyela mwa athu ateene. Malabo mateene munang'winyu munalaleyelege okwa waaga vano mweeragana ela enakale yogubuwelana yaaga. (Mat. 26:28; Mar. 14:17; Luk. 22:7)
7. **MUDHIDHI WA OJA NI ONG'WA** (Wambeela athu araaru wagawela yooja ni vinyu makirisitawu ateene).
8. **EGAMALILE OJA ATHU ATEENE YIIMELE**, kabe niibeni jibo no-
Vano vuruwanani madhu a Mulugu eni: Yesu ahithana mulogo wa athu awaaddelaga eeraga: Dhaani wuno wa Miyo mwateene nyo ogoma ni orabulihwiwa vano miyo ginodha

guvumiheni. Ereyeni mwiigimanyo waaga vano musuuze dha miyo, mwaha wi gili owiikumara ni owiiveviha mmurimani, munodha mfwanye wiithuwa wa egumi yeenyu. Vowi dhoovoreya dhaaga dhili dhoyeveela. (Mat. 11:28)

Ohuhala mudhidhi mung'onove vano omwaleela oli ni nyo. Eddani ni omwaleela vevo vinninyuna egumi wi epipi yahufwanyeni. Vano eddani munonaga wi oweedda mwipipini kinanona wewo, Onayiiwawo. Vano vinninyuna waara roromelani waara weenyu wo, wi mukale ahima owaara. (Juw. 12:35-36)

9. MATHITHIMIHEDHO A YOOJA.

Mulugu ahimvenyiha Nabwiya ehu Yesu Kirisitu omakwelo nlabo na nethaaru, ahivenya Oliye wi ooniwe wa athu ateene, ni anamoona aaye osakuliwa wiira: Duyeene njilihuna ni omung'wana vamohi duyeene ovenyile mwa anookwa.

Egeewiile madhu ala yahiiibaga jibo ekumaga eyaaga oMwangoni wa Azitona addibilaga dhowani ni murenddele, Kirisitu oveleleni.

10. Jibo noomariha voharela ni nlobelo noomariha. (Naari to koru)

nrima, vano ekalelanege thagaraga. Okurumuwa, owawiwelela malagano awale, ni maxa ala: Vano ekalege omwiwelela mukukuli mulubale eewa, ni ekale amvayi, owiiveviha, mmabasani a Nabwiya, ohuratha, ohunyonyeya ni ohufunesesa makalelo athu yahili maKirisitu. (1aTim. 3:1-13)

Apogo ala yahakulanenge vagerezha viwa, naari aKirisitu yahivanyihanenge ni mukalelo wotakala; mwaha wi vowiirana nda Muneba Woweela onowuthawani, vano malabelo eenyu ni mabasa eenyu enakalege ohureelihiwa ni Mulugu, va ntowa nenddi gerezha eyene enaakalena makalelo owi eeni, oorumiwaya ala enaligana ni mwanenyama olatiwe vano akubuwa mwinko athamagaga, vano egumi yaaye munebaya ogaali wokweene. Orumiwa akale owiiveviha, othithimihiwa vamentoni va athu ateene, ni owathithimihi asogoleli aaye eli vasogolo vaaye, othawiha mulogo wa Mulugu ni athu ateene, ohasimweliha akwa aye, ni odhiveliwesa ni dhego dhapama, ohuwoga madhu owiithukula, naari omuligaga mukwaaye, owoga dhego dhotakala ni athu ayene eli akwibi, yahinamwaakele Yesu Kirisitu mmurimani mweewa.

Orumiwa onihege makalelo apama wi asuuzihaga madhu a Mulugu aliba wawiiwaya yawiiwege pama, naari alaleyelaga athu ateene, vano yoowara yaaye ekalege yapameene, mwaha wi mulogoya wamvuruwanaga oliye, afwanyege madhu egaali a pama. Vowi orumiwa oli apama elabo ela yavati, vano mwa malebo etomeyiwe vadhulu yalakanyiwe ni athu ateene, va ntowa nddi wi oorumiwaya ole akale othithimiheya, onona olobela, vano mwihiyanaaye ni ahima aaye enone olobela.

Orumiwa akale owawiinanela madhu a Mulugu, ahikale owanyiwa ni dhego dha elabo naari mabasa otakala, ahikale namararuwa, naari okanganaga ni akwaaye, ohukalana nrromelo ohuthithimihi dhologiwa dha elabo ela yavati, oliye akale

MIRUGU DHOWAKAMIHEDHANA MAKRISTAWU.

Mambeelelo

Vowambeela nnamutamaala Nabwiya Mulugu ni mwana aye Yesu Kirisitu, vamohi ni Muneba Woweela, oyene onaneeddela thagaraga onisogolelaga ni onikamihedha muhosiwani mwehu ni onethaniwa muliba nrima Sathana. Mwa ntowa nenddi ndoweni nimutamaale Mulugu ni olibihedha weehu ni wiirana wehu, wi malobelo ehu ekale wa Mulugu, vano Mulugu aneeddiwele thagaraga dhaye dhilubale vano anikamihedhege malabo mateene, ni onisogolela ni Muneba waaye Woweela, ni onivaha kopolo dholaleyela madhu aye wa athu ateene, ni onihela mundila mwa madhu-aye wi ehima yehu yahikwatuliwe ni mukalelo wotakala, elabo ya vati vano.

Nahooniwe ni mukalelo wooyere, nihidde mabasa a Nabwiya Yesu, mubuwelelaga nlagano na owela wa Yesu, oli vakukuuve. Nlaleyeye madhu a Nabwiya wa athu omagiwa ni Sathana, ni mabasa a mwipipini ayene enadhiha okwa wa mmwiilini goyi yohimala... Vantowa nenddi nliihu oorumiwa kabeni niirena naakwanihelo na nlamulo na Nabwiya Yesu, vowiirana ni waaruma osuuzza, vano madhu a Nabwiya ayene eli (Mat. 28:19-20) vano ehikalamo malagano owakamihedhana ma Kirisitawu ateene.

1. Makalelo owavaha mirugu abaabi ateene.
2. Makalelo owavaha mirugu ahima ang'oono, ni azombwe.
3. Makalelo owavaha mirugu amayi apogweene.
4. Makalelo owavaha mirugu amayi ang'oono.

1. DHOWAKAMIHEDHANA ANYAMABASA A NABWIYA.

Oorumiwa yiwelelege madhu vano ekalege a murima mmohi, odhivelana ni owiwelelana pama mmabasani mwiwa, ehaabananga, ehinyemulanega, yahiruwananega, yahikalelanega

MALAMULO OWAWIITHANANA ALIBA OKWA.

1. Voharela jibo/nlobelo na athu ateene.
2. Yesu ahiira wi: —Miyu gili ovenya ni egumi. Onagiroromela miyo naari akwe onokalana egumi. Vano-to oyene onagiroromela miyo akalana egumi kadha akwave.— (Juw. a mithaka 11:25)
3. Vowi oneeti wehu oli odhulu, wewo punamujejihedhihu Mvulusi ehu di Nabwiya Yesu Kirisitu, oyene onadha asaddule mwiili dheehu ndhi dhonyemuwa wi afwanafwanihe ni meerele ayene enandiye olabihana dhego dhatedhene. (aFil. 3:20-23)
4. Vowi gihileketheya murima naari okwa wu, naari to mamwene, naari yego emohi eli mwiilaboni mu, kinanda onimwalaniha ni odhivela wa Mulugu, oyene oli mwa Yesu Kirisitu Mulugu Nabwiya ehu. (aRom. 8:38-39; 1aKor. 15:20-26; Juw. 14:2-6; Luk. 11:11-17)
5. Omasiye muruthu wahinaaguve oheliwa mmuliddini. Jibo №___ voharela nlobelo na pogo mmohi. Vano addibilaga kanafuna wi mwahinone dha okwa wu, vano muni munddege wooka athu amohi yahinna ejejihedho naari yahimunonile Mulugu, vano hiyo nrromele wi Yesu ahikwa vano avenya mwanookwa, mowi eeni Mulugu onodha anthukule vamohi ni ayene enagona ni egumi ya Nabwiya ehu Yesu Kirisitu. (1 aTes. 4:11-13; Sal. 103:17; 1aKor. 15:20)
6. Ovolosihiwe muruthu, oheliwe manasi, wahinaheliwe theya. Nlobelo na musogoleli mmohi, (jibo naari koru.) vano pufuna wa Mulugu mwiinya a kopolo, wi athukule egumi ya ddibilihu ola oneeriwa mu Kirisitu...A I...Hiyo peeno kabeni nilogohe muruthu waaye vati va theya. Theya ni theya, nthubi ni nthubi, mundina na Baba, na Mwaana, ni Muneba Woweela, nrromelo ovenya mwa anookwa, ni

waakela egumi yohumala, mwa Yesu Kirisitu Nabwiya ehu.
Poophaa.

Vano mudhidhi ola bwa muthu onarimeela mwa Nabwiya,
wambeela peeno mabasa aye kinaara, vano muneba waaye
onaya wavume dhomugomiha dhaye.

7. Ehelemo theya anamabaala ni emudhi yateene egamalile olobela.
8. Jibo nomariha ni (mareeliho).....
Madhu mamohi (Sal. 23:1; 27, 47, 90, 121, 130; Job 19:25-27)

MALAMULO OWAWAKELANA AHIMA A KIRISITU A IGEREZHA ELENA.

1. Nihitugumana vamohi peeno wi niirele onamoona woveleeliwa ahima, wa Nabwiya ehu odhulu ni mwanaye Yesu Kirisitu, Mvulusi ehu.
2. Vowambeela nahinaaguve wavelela ahima, nnamutamaala Mulugu mwaha wi ahima ala Mulugu ohavaha ababiwa vano to va nabiili, yahathukulela ahima wa Yesu Kirisitu wewene weeriye wi ahieni ahima edhe wa Miyo, mwaha wi omwene wa odhulu oli wowi eeni. (Mat.19:14)
3. Mbwenye dhiino va aliba obala munolagana ni Mulugu vamentoni va athu ala etugumane wi munerege waalela ahima eenyu ni mulelelo wofwanelela ni malamulo a NABWIYA, munonaga wi ahima bi anamaharela a NABWIYA Mulugu, yowiima ya mahala aaye. (aEfe. 6:4; Sal. 127:3)

25. Yooja ddi yaja Juwawu Mbaddizi?

R- Yooja yaaye yaali nuwi ya mukokolani.

26. Yesu abaddiziwe naani?

R- Yesu abaddiziwe ni Juwawu Mbaddizi.

27. Ezinddiyelo baani yoonile Yesu veva vabaddiziwigiye?

R- Odhulu wahifuguwaga, vano Muneba Woweela, wahikitaga wehi kangayiwa. Vano wahiweyaga ndhu niiraga: Ola di mwaana aga ogidhivela aaga.

28. Yesu ambeelee mabasa a Mulugu aganna yaaka ngaasi?

R- Yesu ambeelee mabasa a Mulugu aganna yaaka makumi maraaru.

29. Ki Yesu omalile yaaka ngaasi mwilaboni ya vati ela?

R- Amalile yaaka makumi maraaru ni yaaka thaar. (33)

30. Vowambeela, Yesu anna anamasuuzaa angaasi?

R- Vowambeela, Yesu anna anamasuuzaa makumi matanu na meenddi.

31. Namasuuzaa baani Yesu amudhiveliye okwaranya ateene?

R- Di namasuuzaa eeriwa Juwawu.

32. Makukuru mangaasi a manivuru a Juwawu eli mBibilyani?

R- Eli makukuru maraaru: Juwawu a muthaka, Juwawu Mbaddizi, ni Juwawu a yowubusedha.

33. Juwawu Mbaddizi abaliwe wuwi?

R- Juwawu Mbaddizi abaliwe oYuddeya.

- 15. *Ki amakambuzi ala yahidhowaga omoona?***
R- Ee, yahihiyaga misasa dhiwa odhowa omoona mwaana oyene abaaliwege Yesu.
- 16. *Yesu yamukonatihilege kama yowi havi?***
R- Yamukonatihilege mwajela ng'ombe.
- 17. *Muhaku baani yathukulege akukuli ayo?***
R-. Mukuwa, mure, ni libani.
- 18. *Mwene baani ewile dha obaliwa wa Yesu?***
R- Di Erodi.
- 19. *Ki Erodi veewiliye dha obaliwa wa Yesu ahidhiveliwa?***
R- Naari, ahitakaleliwa afuna ampe mwanaya oyo Yesu.
- 20. *Ki Erodi ahanda ompa Yesu?***
R- Naari, mwaha wi Yesu di Mwana Mulugu.
- 21. *Vereyile ddi mwaha wa otakaleliwa wa Erodi?***
R- Mariya ni Yosefi, yamuthawelena mwanaya wi Egubuddu.
- 22. *Ndina baani nanoniwena Yesu ni aliba miririmuwo?***
R- Anoniwena, ni ndina na MuNazareno. (Mat. 2:23)
- 23. *Baani avira mmamiruddani alaleyaga dha orugunusa mirima?***
R- Di Juwawu Mbaddizi.
- 24. *Ki yoowara baani yawara Juwawu Mbaddizi ola?***
R- Awara makupa a kameelu ni kulula ya mugwanddala mmwiinuni.

4. Vano Yesu wiire: Muthu oyene onadhe amuthegihe mmohi wa anahima ala, ororomela wa miyo oli wofwanelela wa muthu oyene. Nlupalena nimageleliwe mukohi mwaye. Veva to jejihani wi mwahavevule mmohi wa ahima ala, mwaha wi angero eewa enojejiha okalawo wa mukalakala vamentoni va babihu odhulu ntowa na ahima ala. Poophaa.

DHOWASUUZIHA AHIMA DILA YAPAMA.

Nyo amayi ni nyo ababani, asuuziheni aniinyu dila yapama enafwaneelisu wi eharege. Vano naari agawulule adha ahiya mweddelo wabure arugunuwa vano amunonesesa Mulugu oyene omusuuzihile, wi naari wambeela agaali mukwibi oonona dholebiwa dhoweela dhedho dhinanivaha ononelamo ofiyedha ovulusiwa mwa nrromelo mwa Yesu Kirisitu. (2aTim. 3:15; Misibe 22:6) Vano amayi yahathukulela anahima wa Oliye vano anamasuuzi aye yegi wahiha, vano Yesu agawonile anahima ale ahiwogana wiira: Ahiyeni anahima ayo edhe wa miyo kamwahihe, vovi omwene wa Mulugu oli mwa aliwa. Ebaribareene ginouwaddelani wa nyo wi muthu di muthu onajejiha waakela omwene wa Mulugu, ahikaliha woona mwana owi ula, kadha avolowa mumweneni wa odhulu. Vano Yesu ahahelaga mada aye wanahima ale wareliha. (Mar.10:13)Poophaa.....

Vano Yesu ahenjedhedhagavo owoga ni amayi vamohi ni abaabi wiira: Mowi eeni mwakoyege madhu ala mmurimani mwinyu, ni mwiigumini mwinyu ni ohiddesa mabasa ni mada eenyu. Vano ekale nyenyeddi ya vakoveni veenyu vaari va nyo, vano mwasuuzihege ahima eenyu munaweddinyuna madhu a Mulugu. Mwakeratigi vade vinyu, mweddaga mundila, naari mwaagonaga, naari bebehi mwavenyaga. (Dut. 11:19; 4:9-10)

ALA BI MADHU A NYO ANAMABAALA MUNAAVELELA ANINYU PEENO. Amayi ni nyo abaabi muhathukula ahima eenyu ala. Ayene Mulugu yuvahiliyeni, mvelele egumi yeewa mwa Yesu Kirisitu ni murima webaribari, vano to ni nrromelo mmoononi mwaye ni omuloba mareeliho oyene, munamfunesinyu malabo mateene, thagaraga dhaye, ni mirugu dhaye wi mwawaaddelege ahima eenyu mukalelo wa mulago woonyemuwa ni dila yoyeveela yoyana wigumini yohumala, vano yalamuliye wi ekale yotajihedha naari yagali dila yowukuula eli dila ya murenddele, vano wahara onadha okale waara wa Nabwiya malabo mateene. Poophaa.

VANO POGO MMOHI ALOBELE NI MADHU ALA. Musogoleli mmohi avenye aathukulege ahima amubaraga mmohi mmohi, alobelaga ni madhu ala. Eraga: oreelihiwa wa Mulugu Nabwiya, ni wa Mwaana, ni wa Muneba Woweela. Poophaa.....Mudhidhi ola amayi yahadhana ahima wi Yesu avahe mareeliho. Jibo № 60 62
Poophaa.....

DHOKOHA DHA YESU NI ALIBA THOTHO AWALE.

1. *Nnafiyela ddi osikola bebeh?*
R- Hiyo nnafiyela wi nalobele.
2. *Ki nyo munalobela wawani?*
R- Hiyo nnalobela wa Mulugu Nabwiya ehu odhulu.
3. *Mulugu Nabwiya eenyu onowiirelani nyo ddi?*
R- Oliye onondhivela hiyo vano ononikoya.
4. *Munanona havi wi Mulugu onowukoyani nyo?*
R- Mwaha wi Mulugu ohumuruma Yesu odha onivulusa.

5. *Yesu baani?*
R- Yesu di mwana Mulugu.
6. *Vano ki Yesu ola afiyile havi vati va?*
R- Vobaliwa woona mwaana.
7. *Ki amayeya baani amukameela vevo vaaliye mwaana?*
R- Di Mariya
8. *Ki ababe baani?*
R- Yosefi, mamuna a Mariya.
9. *Ki Yesu ahidda mabasa ddi agaali mwaana?*
R- Ahidda mabasa owaga matabwa.
10. *Yesu abaliwe wuuvi?*
R- Abaliwe oBetheleme, oYuddeya.
11. *Ezinddiyelo baani yoneyile veva vabaliwege Yesu?*
R- Ayene yonile yahoona etonyihedho yowaara odhulu.
12. *Etonyihedho ela yatapulela ddi?*
R- Etonyihedho ela yatapulela wi mwene mulubale ohubaliwa.
13. *Mwene mulubale baani?*
R- Yesu di mwene mulubale elabo yateene ya vati, ni odhulu.
14. *Milogo mingaasi yonile ezinddiyelo ya obaliwa wa Yesu?*
R- Milogo miraaruru: Angero, amakambuzi, ni aliba mirugu awewene onafuwa nduwa.